

RUOTULAN LIIKEKESKUS

Rakennushistoriallinen inventointi 14.01.2019 BST-Arkkitehdit Oy

LÄHTÖKOHDAT

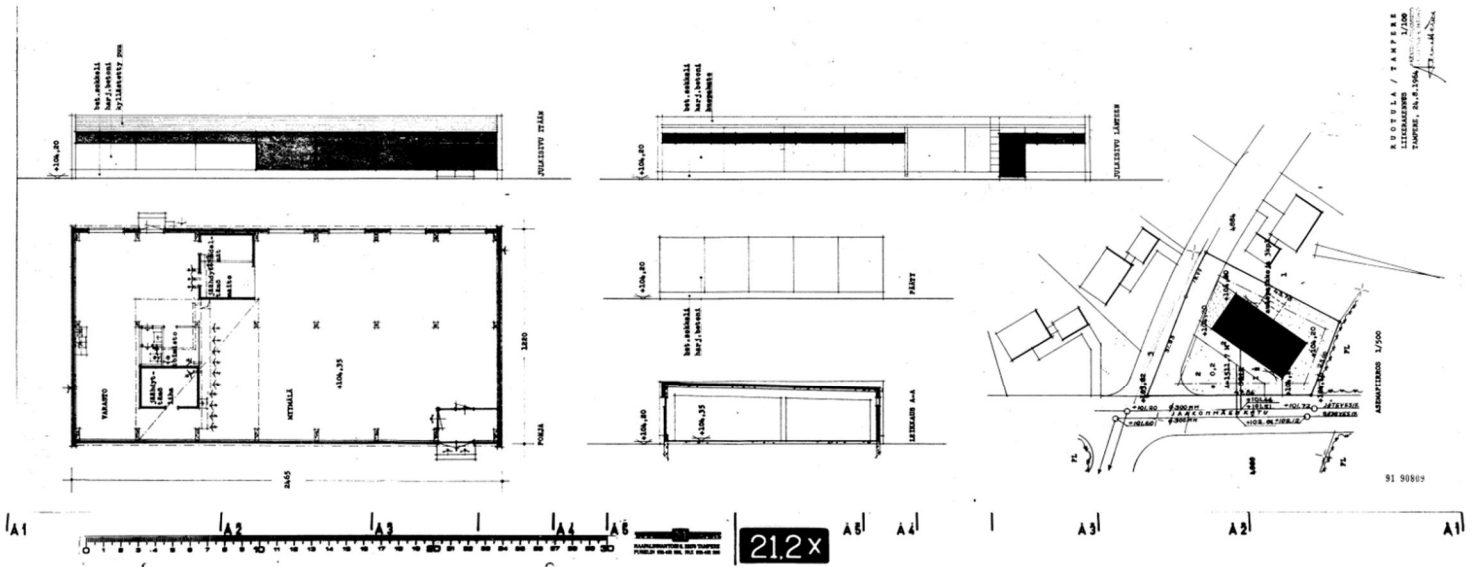
Kuva 1: Ilmakuva Ruotulan alueesta, liikekeskuksen tontti rajattu punaisella (lähde: Google maps)

Ruotulan liikekeskus sijaitsee Tampereella Ruotulan kaupunginosassa osoitteessa Jaakonmäenkatu 6. Myymälätilaksi suunniteltu yksikerroksinen liikerakennus valmistui vuonna 1965 ja siinä toimi 60-luvulla valintamyymälä ja pesula. Rakennuksen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino, joka vastasi Ruotulan alueen suunnittelusta kokonaisuutena. Rakennus toteutettiin betonielementtitekniikkaa hyödyntäen, kuten myös muut alueen rakennukset. Vuonna 1987 liikerakennuksessa toimivaa Keskon myymälää laajennettiin laatikkovarastolla. Nykyään rakennuksessa toimii ravintola ja varastotilaa.

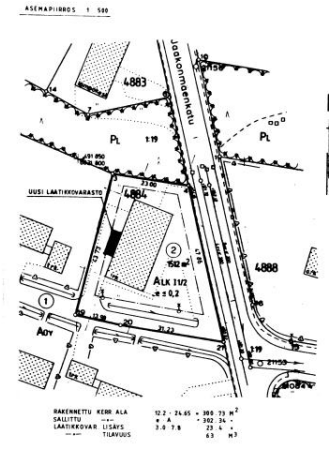
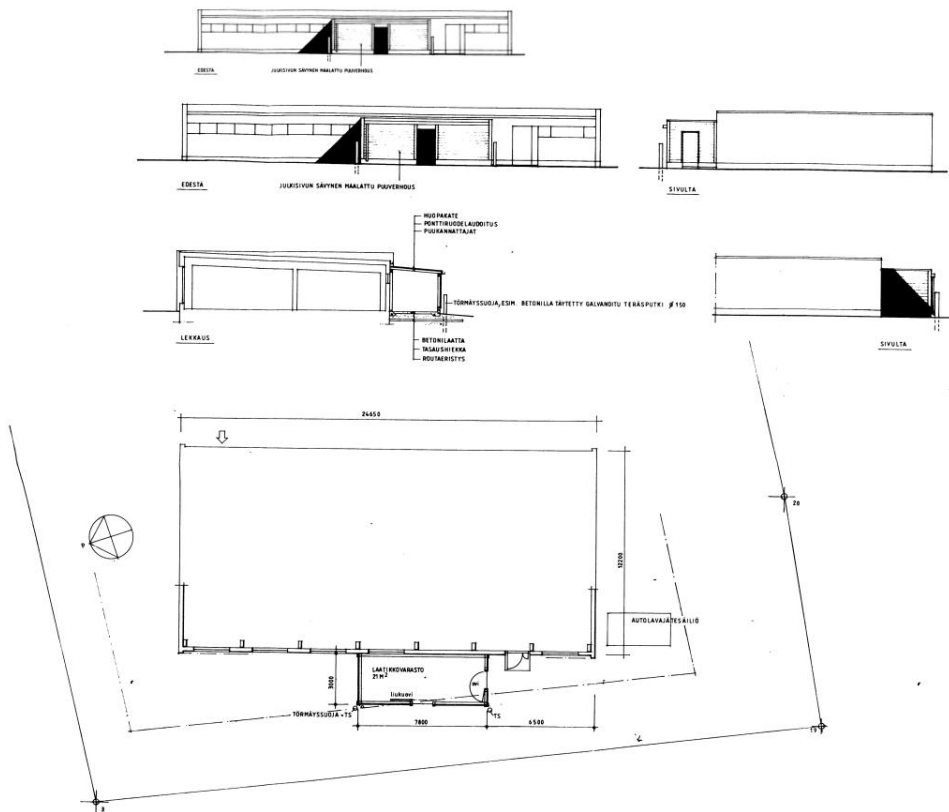

Kuva 2 (vasemmalla): Ruotulan liikekeskus ennen (Lähde: Aarre Mattisen valokuvakokoelma / Rakennusliike Mattinen & Niemelä Oy (Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen))

Kuva 3 (oikealla): Ruotulan liikekeskus nyt (kuva otettu 23.11.2017)

Kuva 4: Pääpiirustukset, Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino, 24.8.1964

91 90809

TOIMITUS	1984	2	87-149
SOVELLUS			1:111
15.4.87	Olavi Suvitie	ARKKITEHTITOIMISTO OLAVI SUVITIE KY	
15.4.87	Olavi Suvitie	ARKKITEHTITOIMISTO OLAVI SUVITIE KY	

Kuva 5: Liikekeskuksen laajennus, laatikkovarasto, Arkkitehtitoimisto Olavi Suvitie Ky, 15.4.1987

YHTEENVETO RAKENNUSMATERIAALEISTA

Kantava rakenne: betonipilari-betonipalkki tai teräspilari-teräspalkki -järjestelmä

Lattia: maanvarainen betonilattia

Ulkoseinät: betonielementti

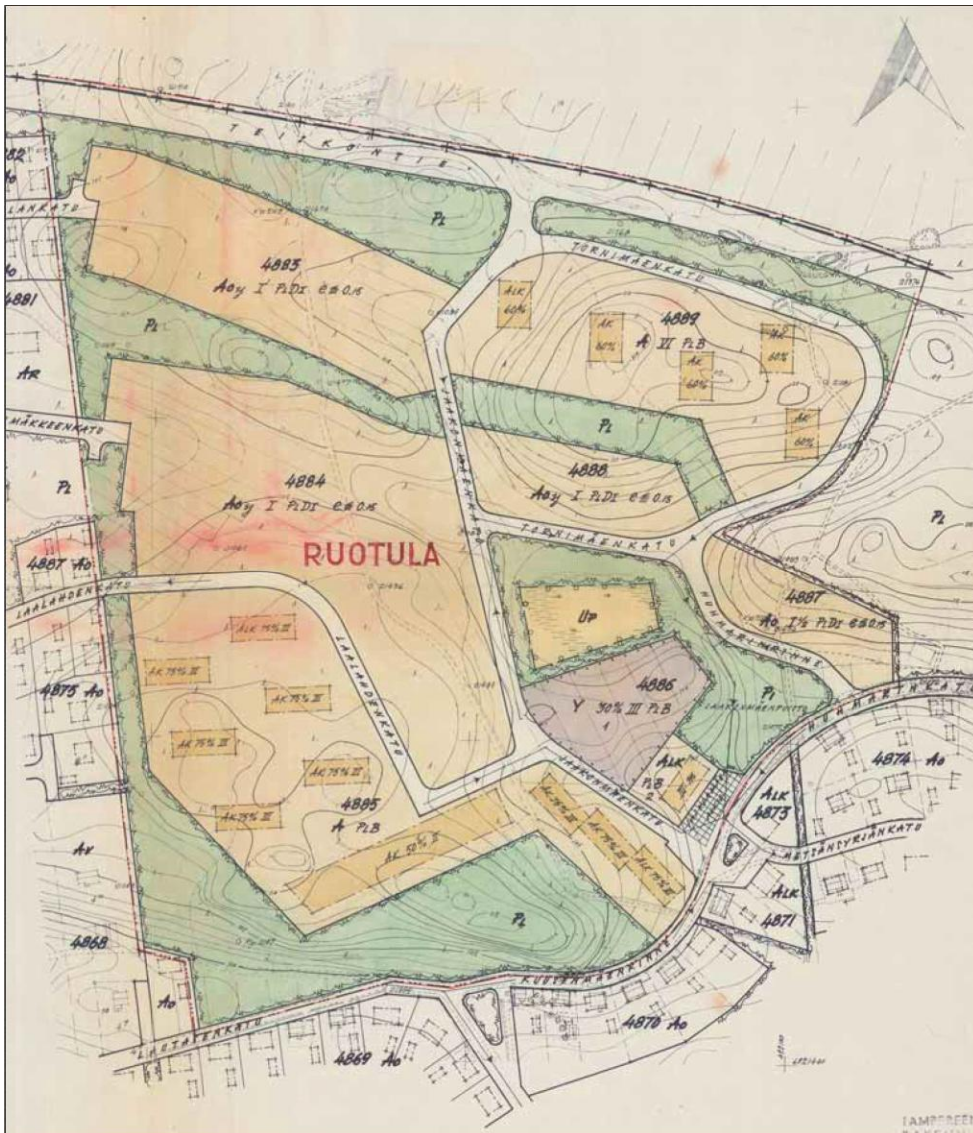
Katto: betonielementti

LIITTYMINEN ALUEESEEN JA RUOTULAN HISTORIA

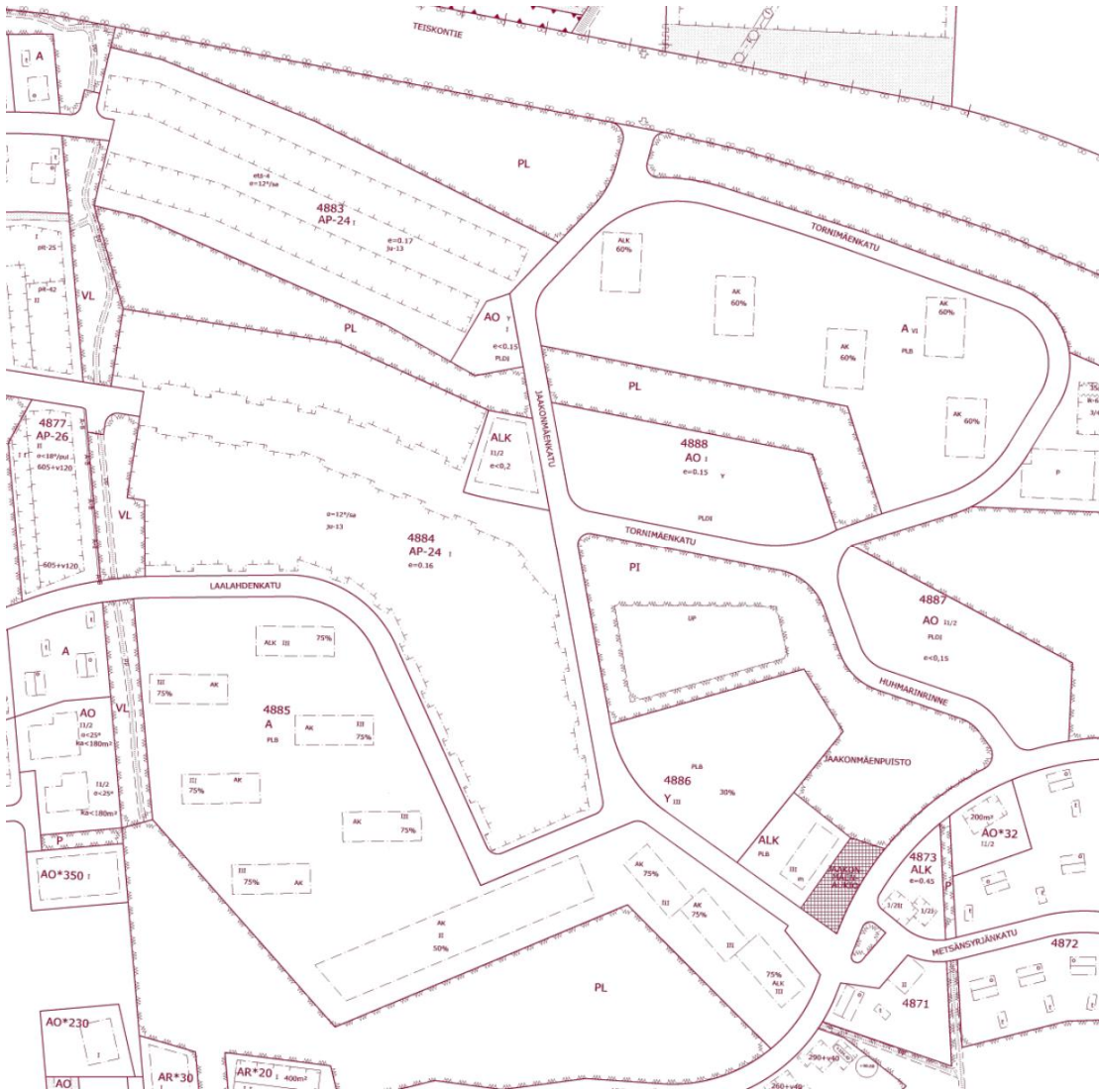
ASEMAKAAVOITUS

Ruotulan kaupunginosa sijaitsee Tampereen itäpuolella ja syntyi jatkona Kissanmaan alueelle. Alue on pieni verrattuna myöhempiin lähiörakentamisen kohteisiin, sekä rakennusten määrän että mittakaavan puolesta. Myöhemmät lähiöt ovat usein myös irrallaan muusta kaupunkiympäristöstä. Alue kaavoitettiin 1960-luvun ihanteiden mukaisesti ja vuonna 1961 valmistuneessa asemakaavassa on nähtävissä yhteyksiä mm. Tapiolan metsäkaupunki-ajatteluun. Rakennukset on sijoitettu väljästi luonnonympäristöön ja viherverkosto on laaja. Kadut ja aluerakenne mukailevat maaston muotoja. Asemakaavan laati Tampereen asemakaavaosastolla Aaro Alapeuso.

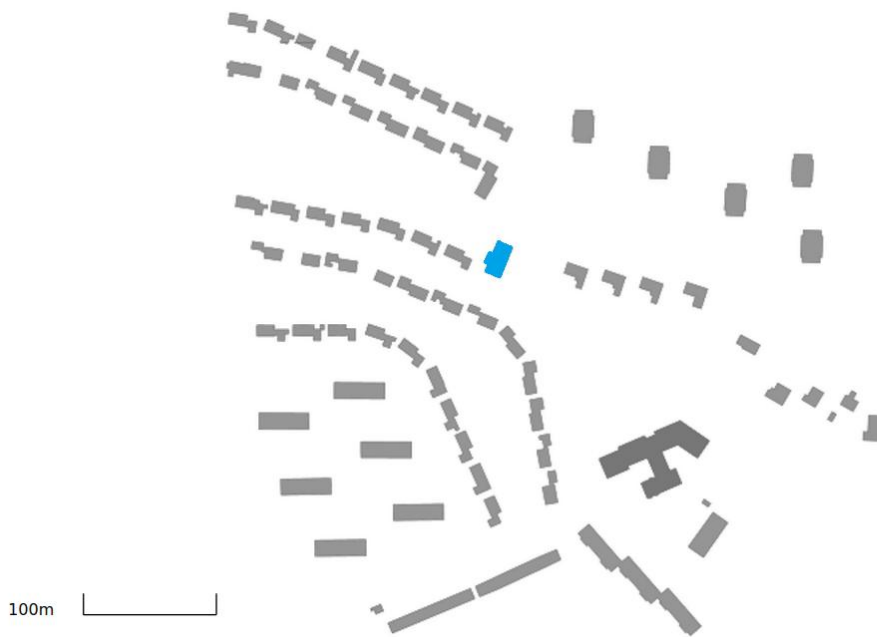
Alue jakautuu asunto-osakeyhtiömuotoisiin omakotitalokortteleihin, erillisiin omakotitaloihin, rivitaloalueeseen sekä piste- ja lamellitalojen alueisiin. Alueita jäsentävät metsäiset puistoalueet ja omakotitalokortteleiden sisäiset kulkuväylät. Alueen keskiöön suunniteltiin puisto, jonka vierelle osoitettiin lisäksi Y ja ALK tontit koulua ja liikerakennusta varten sekä torialue asemakaava-alueen koillispuolelle. Alueen suunnitteluvaiheessa Teiskontietä ei vielä ollut, joten alueelle saavuttiin aluksi etelästä. Jaakonmäen aukio liikerakennuksen edessä oli alueen sisääntuloaukio. Sitten Teiskontie on muuttanut alueen dynamiikkaa, ja pohjoinen on muuttunut käytetyimmäksi kulkusuunnaksi alueelle. Joukkoliikennenyhteydet muualle Tampereelle kulkevat Teiskontietä pitkin.

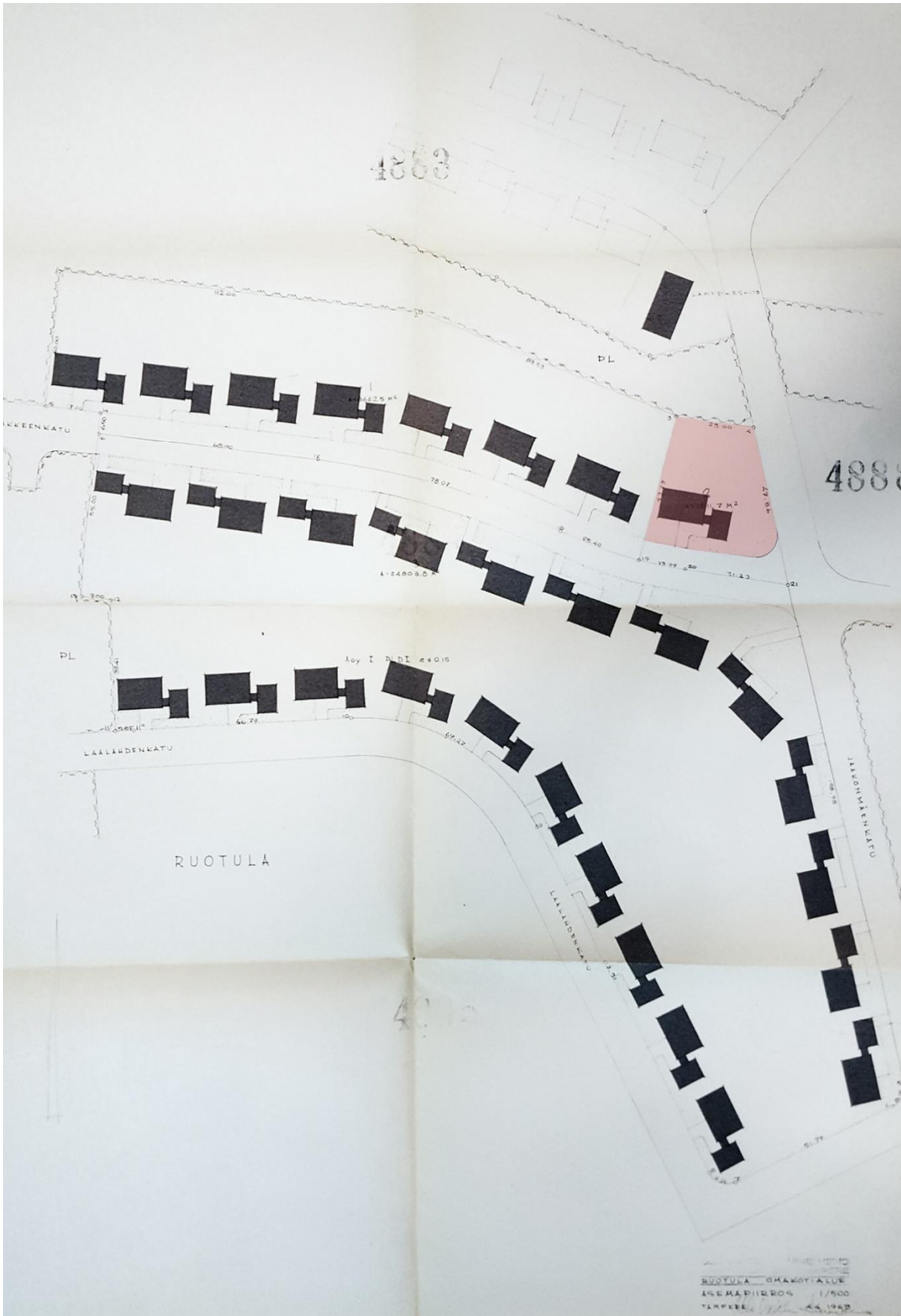
Kuva 6. Asemakaava 1961, Tampereen kaupunki

Kuva 7: Ajantasa-asemakaava, Tampereen kaupunki

Kuva 8: Rakeisuuskaavio Ruotulan alueesta, liikekeskus korostettu sinisellä (pohjakartta: Tampereen kaupungin karttapalvelu)

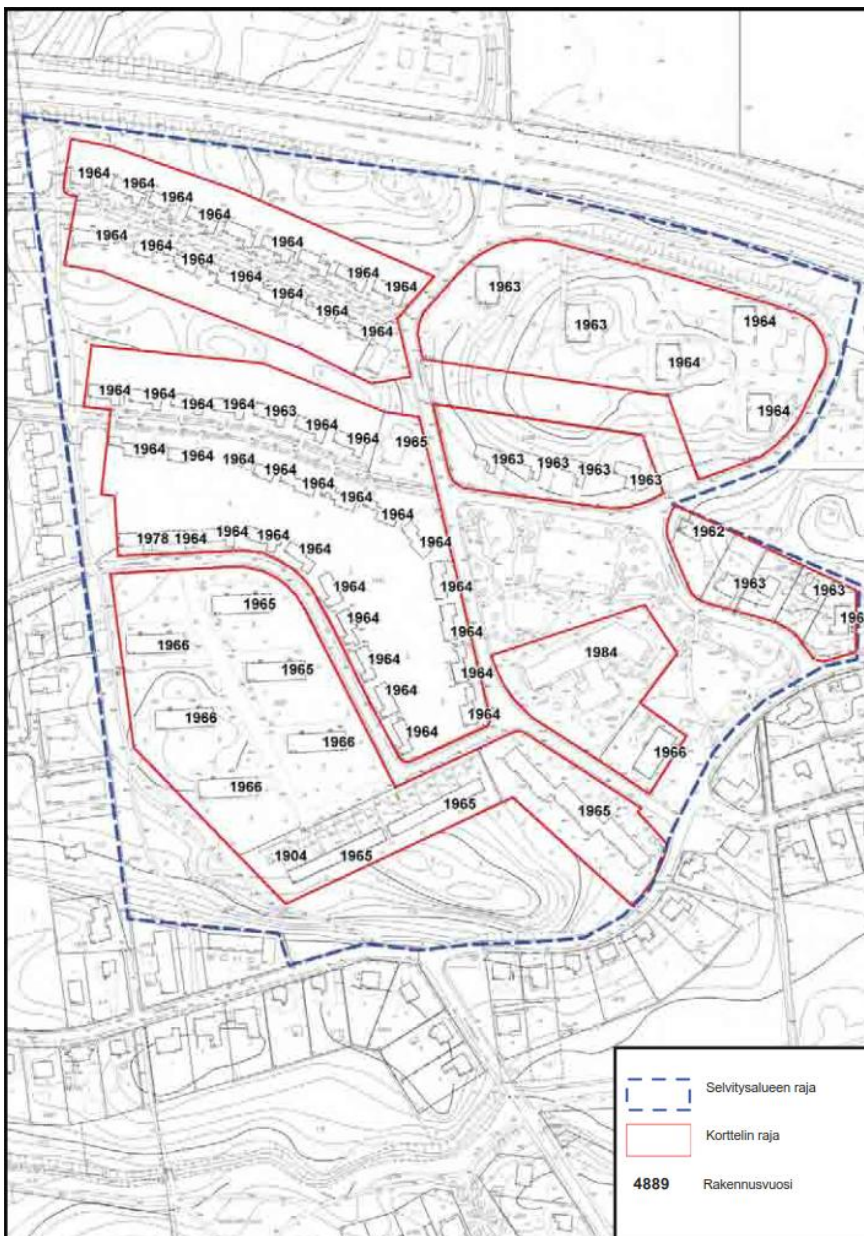

Kuva 9: Asemapiirros, Arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino, 4.4.1963
 Tontti, jolla liikekeskus sijaitsee, on merkitty kuvaan 10 punaisella. Tässä suunnitelmassa vuodelta 1963 pientalokortteli jatkuu yhtenäisenä Jaakonmäenkadulle asti. Liikerakennus on suunniteltu vuotta myöhemmin.

ALUEEN RAKENTUMINEN

Ruotula on Tampereen ensimmäinen aluerakennuskohde. Alueen toteutuksesta vastasi rakennusliike Mattinen-Niemelä ja rakennussuunnittelusta pääosin arkkitehtitoimisto Vahtera & Heino (Arne Heino). Ensimmäiset pientalot valmistuivat alueelle 1962 ja 1963, Jaakonmäenkadun itäpuolisille rinnetonteille. Nämä talot toteutettiin 1½ kerroksisina perinteisinä tiilitaloina. Ensimmäisten pientalojen jälkeen valmistui viiden 6-kerroksisen tornitalon alue 1963-1964 ja 1964 pääosa Ruotulan pientaloista: kaksi matalien, yksikerroksisten ja elementtirakenteisten pientalojen aluetta.

Asemakaavaa muutettiin 1964 siten, että pala omakotitaloalueen korttelista muutettiin yhdistettyjen liike- ja asuinkerrostalojen korttelialueeksi. Tälle tontille Ruotulan liikekeskus valmistui vuonna 1965. Tässä vaiheessa alueen pohjoisosa oli jo valmis, joten palveluille oli todennäköisesti tarvetta. Alueen eteläosa - rivitaloalue, pitkä nivelletty lamellitalo ja kuusi kolmikerroksista lamellitaloa - valmistui 1965-1966. Alkuperäisen suunnitelman mukainen liikerakennus ja torialue Jaakonmäenkadun eteläpäätyyn valmistuivat 1966. Kokonaan yleisten alueiden tontti toteutettiin vasta paljon myöhemmin, mikä oli tyypillistä ajan lähiörakentamiselle. Palvelujen toteuttamisessa oli usein väliaikaisratkaisuja. Ruotulaankaan ei koskaan rakennettu koulua, mutta sen paikalle rakennettiin vanhainkoti vuonna 1984. (Rakennusten rakennusajankohdat, kts. kuva 8)

Kuva 10: Rakennusten rakennusvuodet (lähde: Ruotula korttelikortit 2009)

RAKENNUKSEN SUHDE YMPÄRISTÖÖN

Liikerakennus sijoittuu melko keskelle Ruotulan aluetta Jaakonmäenkadun varrelle, Jaakonmäenpuiston ja aluetta jakavien metsäkaistaleiden risteyskohtaan. Pohjoisen metsäalueen toisella puolella sijaitsee entinen lämpökeskus. Jaakonmäenkatu muodostaa alueen keskeisen rungon, johon kaikki muut alueen väylät liittyvät. Tornimäenkatu päättyy liikerakennuksen risteykseen, mutta väylä jatkuu liikerakennuksen ohi alueen asukkaita ja kevyttä liikennettä palvelevana pihatienä. Alkuperäisessä suunnitelmassa omakotialokorttelin oli tarkoitus jatkua Jaakonmäenkadulle saakka (kts. kuva 9).

Liikerakennus on melko pienikokoinen, mutta poikkeavan suuntauksensa vuoksi sekä liikerakennus, että lämpökeskus eroavat rakeisuudessa selvästi pientaloalueesta (kts. kuva 8). Rakennus on suunniteltu lähestyttäväksi Jaakonmäenkatua pitkin etelästä, joka oli alueen alkuperäinen lähestymissuunta ennen Teiskontietä. Etelästä katsottuna liikekeskus näyttää olevan suunnattu yhtenevästi lämpökeskuksen kanssa. Kaavassa on haluttu erottaa nämä julkiset rakennukset ympäröivistä pientaloista, vaikka niiden toiminnallinen tarkoitus onkin ollut palvella lähiympäristöään. Liikerakennuksen sijoitus tontille muodostaa liikerakennuksen eteen kolmion mallisen aukion, joka on päätepiste korttelin läpi kulkevalle pihakadulle.

Pientalokortteleilla on selkeä yhtenevä ilme. Yhdistäviä tekijöitä ympäröivien pientalojen kanssa ovat yleisväriyty (vaalea betoni ja tumma puu), näkyvä elementtirakenteisuus ja puu yksityiskohtat rakennusten yläosassa. Kaikki rakennukset ovat hyvin matalia. Liikekeskus erottuu julkiseksi rakennukseksi kattomuotonsa - omakotitaloissa on loivat harjakatot kun taas liikerakennuksessa tasakatto - ja suuremman julkisivuaukotuksen vuoksi.

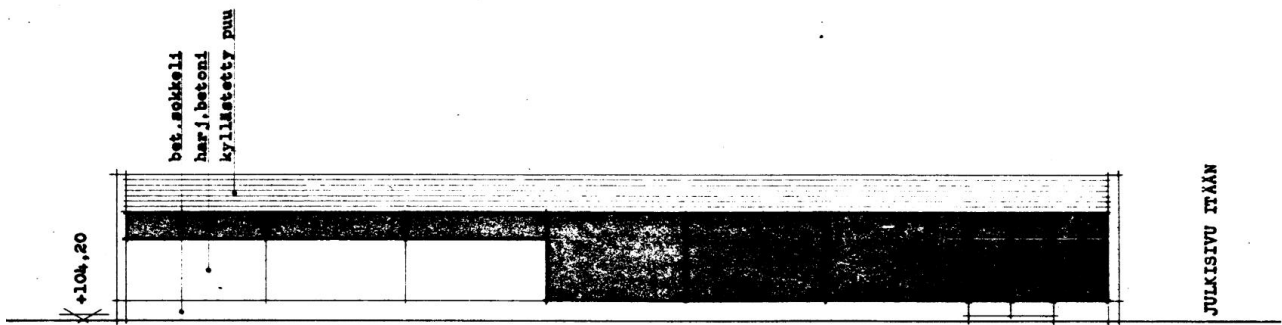

Kuva 11: Näkymä Jaakonmäenkatua etelään 23.11.2017

Kuva 12: Näkymä Jaakonmäenkatua pohjoiseen 23.11.2017

JULKISIVUT

Kuva 13: Julkisivu itään, pääpiirustukset 1964

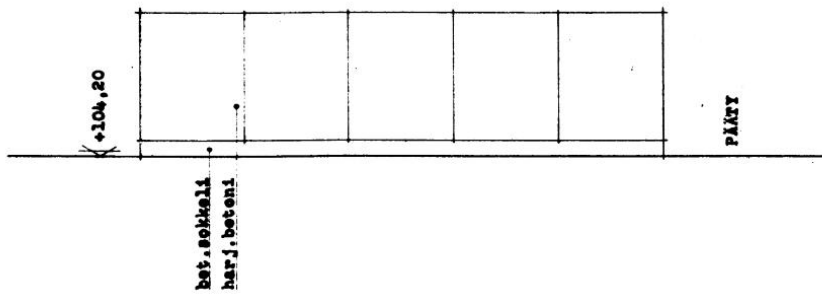

Kuva 14: Julkisivu itään 23.11.2017

Alkuperäisissä julkisivuissa yhdistyvät harjatut betonielementit, tummasävyinen kyllästetty puu ja linjakaat nauhaikkunat. Pääjulkisivua itään hallitsevat suuret näyteikkunat. Rakennus edustaa melko tavanomaista 60-luvun modernistista arkkitehtuuria, jossa on selvästi näkyvillä teollinen tuotanto ja betonirakentamisen yleistymisen alkuvaiheet. Julkisivun ominaispiirteiksi voidaan lukea koko pääjulkisivun matkalta jatkuva horisontaalinen puuverhous, elementtirakenteisuus ja hyvin väheleinen julkisivujako, sekä tumman puun ja lasipintojen ja vaalean betonin välinen kontrasti. Tummaa puuverhousta on käytetty samaan tapaan myös korttelin omakotitaloissa, joten tämä väri- ja materiaalikontrasti on yhteistä ja leimallista alueelle.

Rakennukseen on tehty ajan saatossa lukuisia muutoksia. Vuonna 1987 liikerakennuksessa toimivaa Keskon myymälää laajennettiin puurakenteisella laatikkovarastolla. Myöhemmin tehdyistä muutoksista ei löydy tietoja. Näkyvimät muutokset ovat nauhaikkunoiden peittäminen ja pääjulkisivuun puhkaistut uudet oviaukot.

Rakennuksen ajalle tyypilliset piirteet eivät ole säilyneet julkisivuissa, eikä julkisivujen alkuperäistä ilmettä ole kunnioitettu muutoksia tehdessä. Julkisivun voimakkain elementti, horisontaalinen puuverhous on piilotettu liian suurilla ja liian korkealle asennetuilla katoksilla. Terrassin kaiteet piilottavat liiketilan ikkunat saapujilta. Elementtirakenteisuus ei enää ole nähtävissä rakennuksen pääjulkisivussa, sillä uudet ovet yhdessä muiden lisäysten kanssa rikkovat elementtijaon ja yhtenäisen julkisivun. Tällä hetkellä elementtijako näkyy oikeastaan vain rakennuksen lyhyillä julkisivuilla. Julkisivun hallitsevimmat elementit ovat tällä hetkellä mainosteippaukset ja kangaskatokset.

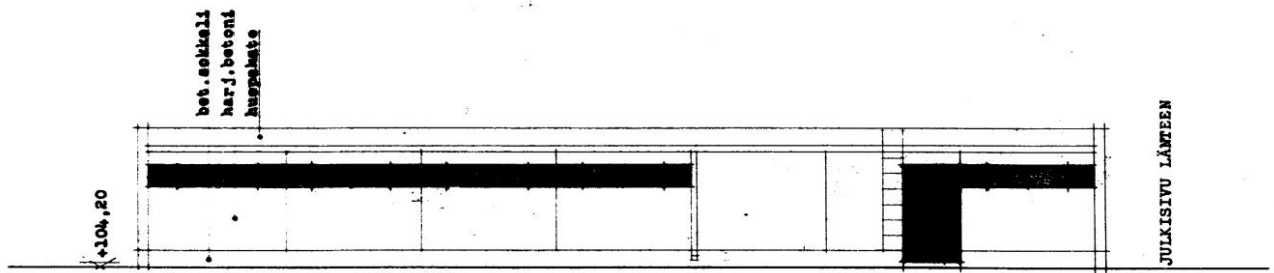
Kuva 15: Päätyjulkisivut, pääpiirustukset 1964

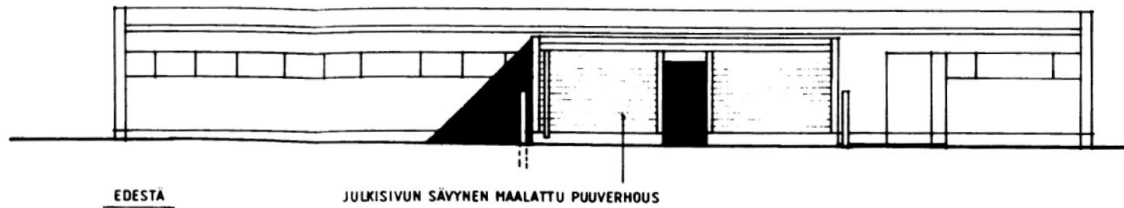
Kuva 16: Julkisivu etelään 23.11.2017

Kuva 17: Julkisivu pohjoiseen 23.11.2017

Kuva 18: Julkisivu länteen, alkuperäinen pääpiirustus 1964

Kuva 19: Julkisivu länteen, myymälän laajennus (laatikkovarasto) 1987

Kuva 20: Julkisivu länteen 23.11.2017. Myös rakennuksen takaosan nauhaikkunat on peitetty. Takaovi on alkuperäinen.

BETONIRAKENTEET

Betonirakenteet ovat alkuperäisiä. Rakennukseen ei ole oletettavasti tehty lisälämmöneristystä tai muita rakennetta muuttavia korjaustoimenpiteitä. Maalattu betonipinta on monin paikoin värjäytynyt, pinnassa näkyy valumajälkiä ja kosteusvaurioita ja maalipinta on lohkeillut useassa kohdassa. Julkisivuja ja sokkeliä on maalattu osin uudelleen ainakin pääjulkisivulla. Elementtisaumat on peitetty ja päälle maalattu. Saumojen kohdilla on runsaasti halkeamia maalipinnassa ja paikoitellen myös betonissa.

Pohjoisjulkisivulla sokkeli on tummunut voimakkaasti ja siinä on nähtävillä kosteusvaurioita. Sekä sokkelin, että seinäelementtien pinnassa on homekasvustoa. Eteläpäädyssä sokkelin rakenneteräkset ovat näkyvillä useassa kohtaa ja ruostuneet. Paikoitellen rakenneterästen ympäriltä on rapautunut pois kaikki betoni. Sokkelista on irronnut suuriakin paloja ja siinä on myös halkeamia. Muutamassa kohdassa rakenneteräksiä näkyy paljaana myös betonielementtiseinissä. Esimerkiksi jälkikäteen puhkaistujen oviaukkojen kohdalla teräkset ovat paljastuneet ja betoni rapautunut ympäriltä. Sähköjohtoja ja muita läpivientejä on ulkoseinien ja ikkuna-aukkojen läpi.

Kuva 21 ja 22: Sokkelin rakenneteräkset ovat näkyvissä monin paikoin ja sokkelista on irronnut suuriakin paloja

Kuva 23 ja 24: Henkilökunnan sisäänkäyntioven kohdalla sokkelissa näkyvät jäljet oviaukon puhkaisemisesta, ravintolan käyntioven oikealla puolella rakenneteräs näkyvissä. Molemmat ovet on tehty jälkikäteen.

Kuvat 25 ja 26: Sokkeli on tummunut ja betonissa on näkyvää homekasvustoa ja kosteusvaurioita.

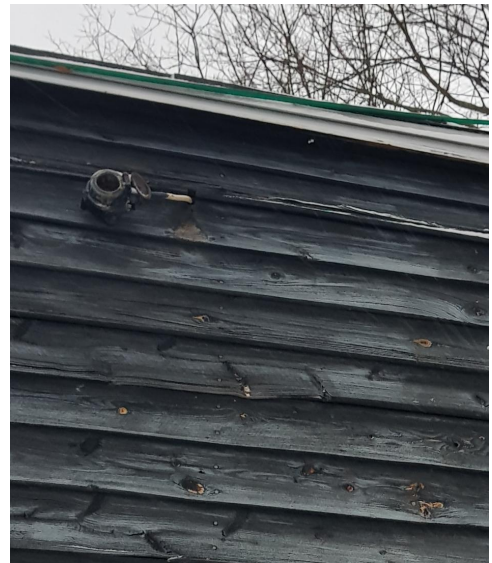
Kuvat 27 ja 28: Maali halkeilee elementtisaumojen kohdalta, betonielementeissä nähtävillä murtumia

Kuvat 29 ja 30: Elementtiseiniin on tehty läpivientejä

PUURAKENTEET

Pääjulkisivun tumma laudoitus näyttää alkuperäistä vastaavalta. Laudoitukseen ja myös ikkunoita peittäviin rakennuslevyihin on tehty läpivetoja ja kiinnityksiä, joiden jäljiltä puupinnoissa on reikiä.

Kuvat 31 ja 32: Nauhaikkunoiden päälle asennettujen rakennuslevyjen läpi on tuotu sähköjohtoja. Läpivientejä ja kiinnityksiä on myös tummassa lautaverhouksessa

Kuva 33: Räystäsdetalji

OVET JA IKKUNAT

Pääjulkisivuun on tehty kaksi uutta sisäänkäyntiä näyteikkunoiden vasemmalle puolelle, joista toinen johtaa ravintolaan ja toinen henkilökunnan tiloihin. Alkuperäinen pääsisäänkäynti toimii nykyisin pienemmän liiketilan sisäänkäyntinä. Pienemmän liiketilan sisäänkäyntipariovi on todennäköisesti alkuperäinen. Ravintolan uusi käyntiovi poikkeaa tyylliltään ja väritykseltään alkuperäisistä ovista. Henkilökunnan taukotilan ovi taas on malliltaan samankaltainen kuin rakennuksen alkuperäiset ovet. Rakennuksen takaovi on matalampi kuin alkuperäisissä rakennuslupapiirustuksissa, mutta se on mahdollisesti myös alkuperäinen.

Kuvat 34, 35 ja 36: Pääjulkisivun pariovi, ravintolan käyntiovi, henkilökunnan taukotilan ulko-ovi

Kuvat 37, 38 ja 39: rakennuksen takaovi sisäpuolelta, rakennuksen takaovi ulkopuolelta

Alkuperäiset nauhaikkunat on peitetty miltei täysin rakennuslevyllä, sekä rakennuksen itä- että länsijulkisivuilla. Pääjulkisivun vasemmassa reunassa kaksi ikkunaa on peitetty teippauksin sisäpuolelta. Liiketilöjen ikkunoissa ei ole näkyviä muutoksia. Osaan ikkunoista ja kaikkiin oviin on jossakin vaiheessa lisätty sisäpuolelle kalterit.

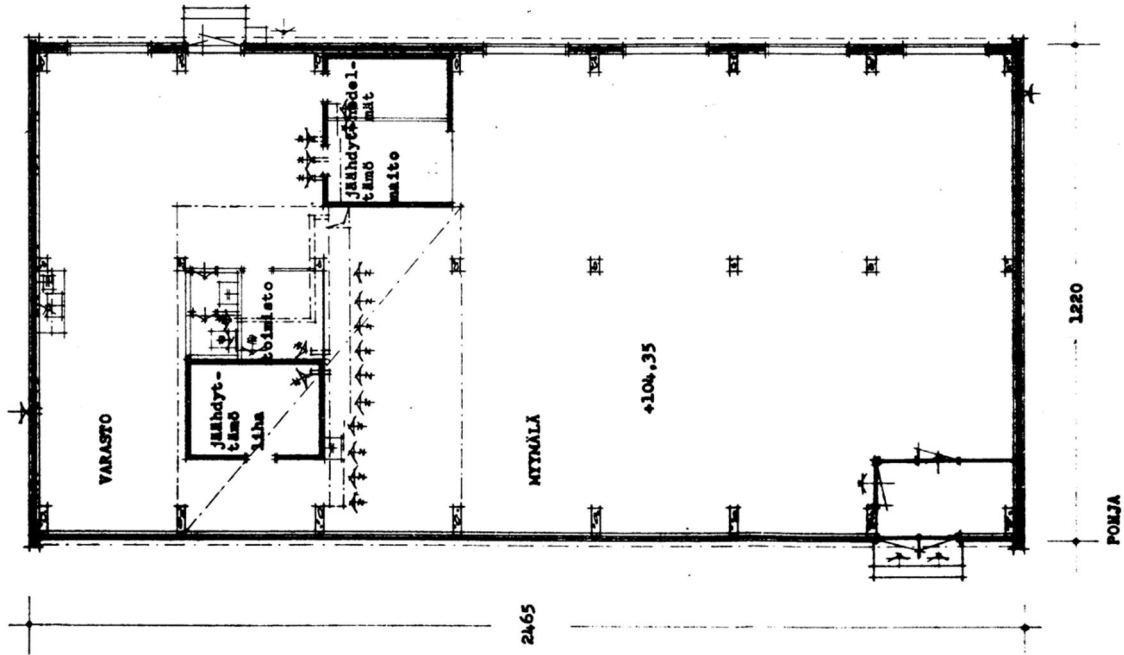
Kuva 40 ja 41: Liiketilän ikkunat

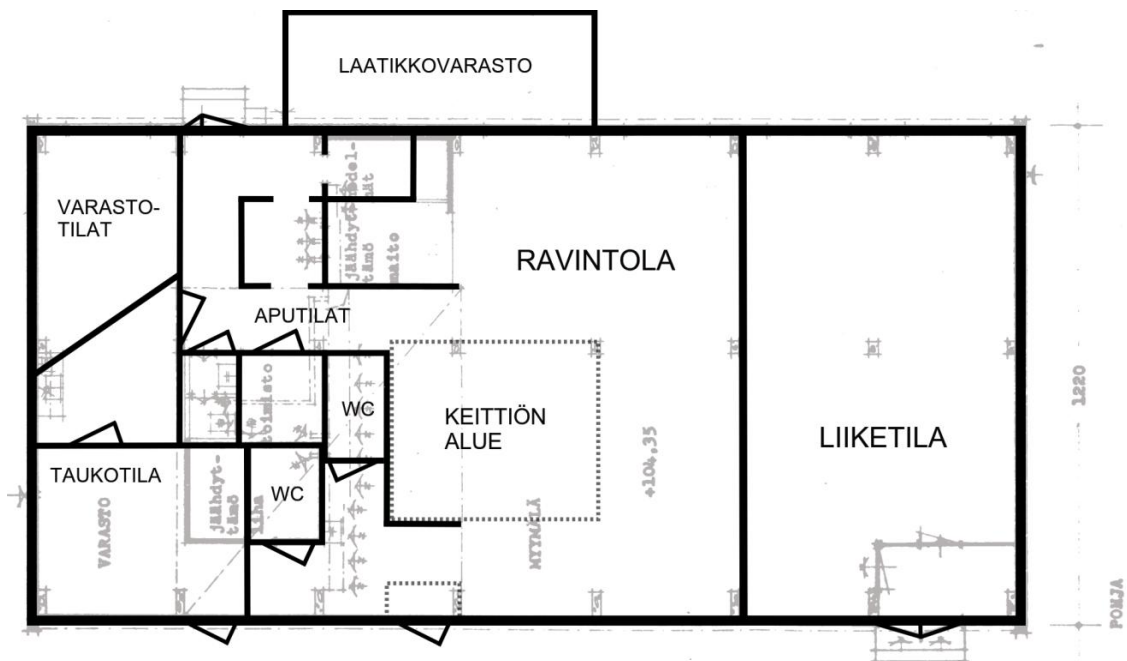
Kuvat 42 ja 43: Nauhaikkunat on joko teipattu sisäpuolelta peittoon tai peitetty ulkopuolelta rakennuslevyllä

SISÄTILAT

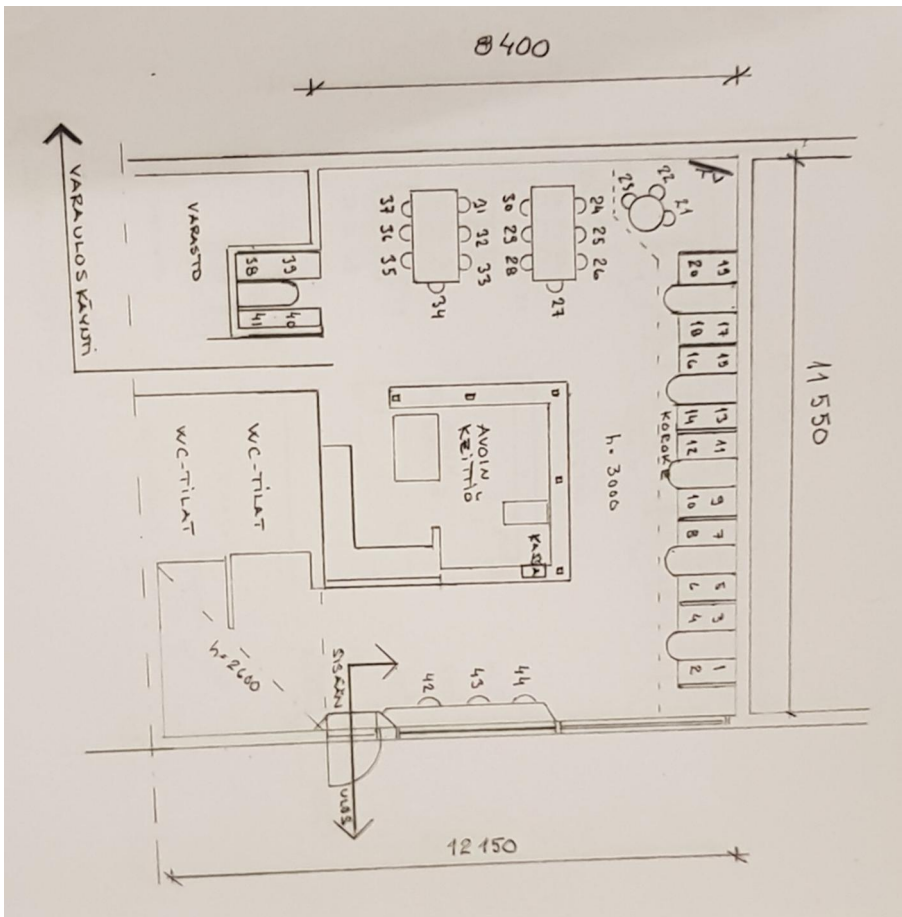
Alkujaan myymälän sisätila on ollut yksi avoin pilarien jäsentämä tila, jonka reunalla sijaitsivat kylmähuoneet ja varastotila. Sisätilojen alkuperäisistä materiaaleista ei ole tietoa. Nykyään tila on jaettu kahdeksi liiketilaksi, joista toinen on ravintolakäytössä ja toinen tavallisena liiketilana. Rakennuksen remontointi ravintolakäyttöön sopivaksi on vaatinut suuria muutoksia, eikä sisätiloissa ole nähtävillä juurikaan alkuperäisiä elementtejä. Rakennukseen on tehty keittiö- ja wc-tilat. Kantavat pilarit ovat paikallaan, ja ravintolan puolella vanhoista jäädyttämöjen seinistä on säästetty osia. Ravintolatilassa on maalattu lautalattia. Keittiön alueella on laatoitus, aputiloissa lattia on maalattua betonia. Henkilökunnan taukotilaan on asennettu laminaatti. Seinät ovat osin betoni-, osin levyrakenteisia, ja asiakastiloissa on käytetty maalattujen pintojen lisäksi koristerappausta ja tiiliverhoilua. Sisäänkäynnin vieressä, wc-tilojen yhteydessä seinät on puupaneloitu.

Kuva 44: Pohjapiirustus, pääpiirustukset 1964

Kuva 45: Nykyinen tilajako (suuntaa-antava)

Kuva 46: Ravintolan pohjapiirustus (vuokratilakaavio, Ravintola Opera)

Kuva 47 (vasemmalla): Ravintolan sisääntulo, kassa

Kuva 48 (keskellä): Näkymä tiskiltä ravintolan takaosaan

Kuva 49 (oikealla): Korotettu osa ja pöydät. Kantavat betonipilarit on maalattu punaruskeaksi

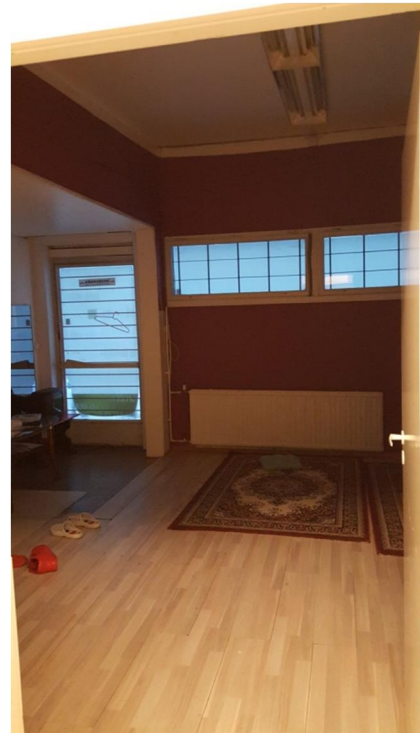
Kuva 50: Ravintolan takaosa ja käytävä takatiloihin. Länsipuolen nauhaikkuna on peitetty.

Kuva 51 (vasemmalla): WC-tilat on toteutettu jälkikäteen ja viemäroinnit tehty pintavetoina

Kuva 52 (keskellä): Ravintolan aputiloissa on korkeita kynnyksiä

Kuva 53 (oikealla): Taukotilan materiaaleja on uusittu, tämä on ainoa tila jossa alkuperäiset nauhaikkunat ovat esillä

YHTEENVETO JA ARVOTTAMINEN

Kokonaisuutena Ruotulan aluetta on arvotettu "Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen" -julkaisussa alueellisen yhtenäisyyden, paikallisen identiteetin, ympäristöarvojen ja arkkitehtonisten arvojen perusteella. Tässä on todettu Ruotulan olevan Tampereen ensimmäinen yhtenäisesti suunniteltu ja toteutettu aluerakentamiskohde, joka on arvo jo sinänsä. Kaikilta osin alue ei kuitenkaan ole toteutunut alkuperäisen suunnitelman mukaan, mutta suunnitelman kokonaisidea ja kaupunkirakenteen ominaispiirteet ovat edelleen nähtävillä alueella. Alueen arkkitehtuuri on aikansa ihanteiden mukaista, mutta hyvin tavanomaista eikä sitä ole syytä arvottaa samalle tasolle kuin esimerkiksi Tapiolassa, vaikka aluerakenteellisesti Ruotula onkin merkittävässä roolissa. Voisi sanoa, että aluerakenteelliset arvot ovat merkittävämpiä kuin yksittäisten rakennusten arkkitehtuuri.

Ruotula on alueena hyvin säilynyt esimerkki tyypillisestä 1960-luvun elementtirakentamisesta. Liikekeskus on arvokas tämän laajemman kokonaisuuden osana. Arkkitehtuuriltaan liikerakennus on edustanut aikansa ihanteita, mutta sillä ei ole merkittäviä tai arkkitehtonisesti korkeatasoisia piirteitä. Liikekeskus yksittäisenä rakennuksena ei kuitenkaan ole ulkoasultaan hyvin säilynyt tai edustavassa kunnossa. Ajalle tyypilliset piirteet eivät ole kunnolla näkyvissä rakennuksen julkisivuissa, toisin kuin ympäröivissä pientaloissa jotka ovat pääasiassa säilyttäneet alkuperäisen arkkitehtuurinsa ja ominaispiirteensä.

Liikerakennus ja lämpökeskus erottuvat alueella poikkeavalla suuntauksellaan pientalokokonaisuudesta. Näiden alkuperäisestä käytöstään poistuneiden julkisten rakennusten rooli ei ole alueen yhtenevyyden kannalta olennainen. Kulttuurihistoriallisesti ajateltuna 1960-luvulla oltiin jo menossa kohti keskitettyjä palveluita, jolloin asuinalueiden sisälle jäivät liiketilat jäivät usein nopeasti pois käytöstä. Liikerakennuksen rooli nykyisellään alueen palveluja tuottavana tilana on vähäinen ja nykyisen toiminnan ei voida katsoa olevan paikallisesti merkittävä lähipalvelu. Rakennusta ei myöskään voida palauttaa alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa.

VALOKUVIEN OTTOPAIKAT

Valokuvat on otettu 23.11.2017 seuraavissa kohdissa.

